

FOLKLORISTIDE KUUES TALVEKONVERENTS

Alates 2005. aastast on Eesti rahvaluuleteadlased korraldanud igatalviseid konverentse, mille eesmärk on ühendada Eesti eri institutsioonide folkloriste ning luua ühiste arutelude foorum. Folkloristide kuues talvekonverents „Haldjas 15: Pärimus ja Internet” toimus 3.–4. veebruarini 2011 Jõgevestel.

Kahepäevane konverents oli pühendatud peamiselt interneti uurimisele, folkloristlikele netiväljunditele, nagu suurtele žanriandmebaasidele ja nende põhjal/abil valmivatele akadeemilistele väljaannetele, folkloristlikule kohaloomele internetis jne. Ühtlasi tähistati seekordse sündmusega viieteistkümnenda aasta täitumist esimese ja seni ainsa folklooriserveri käivitamisest Eestis. 1995. aasta detsembrikuus sündinud Haldja serveris (<http://www.folklore.ee>) asuvad praegu jooksva erialase infoveebi kõrval soome-ugri rahvaste folkloori ja usundileheküljed, teatmikud, andmebaasid, elektroonilised väljaanded, kõrge kvalifikatsiooniga teadusajakirjad Folklore ja Mäetagused, teoreetiliste erialaartiklite tõlked. Eesti folkloristika viieteistkümnenda arvutiaasta sümbol Haldjas on ühest küljest hõlbustanud rahvaluuleuurijate tehnilist tööd (väljendub paberkandjal, eriti aga virtuaalselt ilmuvate väljaannete suures hulgas, samuti folklooriarhiivide jäädvustamises, säilitamises ja kogutu kättesaadavaks tegemises arvutite ja võrguühenduse toel).

Talvekonverentsi avaettekande pidas Aado Lintrop, keskendudes Omskist umbes 270 km põhja pool Tara jõe kaldal paiknevale Okunevo külale, kus olivat asunud ürgne Hanumani tempel. Ilmselt just selle templi tõttu on küla

tänapäeval palverännakute sihtpunkt, kõrvuti toimetavad seal oma rituaale nii müütilise kuju Šri Babaji jüngrid kui ka uuspaganad ja õigeusklikud, vanad lood uues kuues (ka juba interneti vahendusel) seostavad sealseid paiku aga maailma nabaga, küla all maa sees asuva salapärase mõttekristalli ja väidetavalt langenud meteoriidi kokkupõrkest sündinud viie järvega.

Konverentsile andis rahvusvahelise mõõtme Bulgaaria külaline Lina Gergova, kes kõneles etnostereotüüpide, mis sünnivad koolihariduse ja etnilise identiteedilooma kombinatsioonis. Selles tähenduses sõltuvad stereotüübid igapäevatasandil kujundatud kultuurilisest teadmusest ja samal tasandil loodud etnilistest piiridest. Plovdivis Bulgaaria õigeusklike hulgas korraldatud välitööd näitasid, et stereotüüpiline teine konstrueeritakse alati kahetiselt: ühelt poolt on tugevalt eristuvad naaberriigid ja teiselt poolt üldtuntud rahvad, kellel on ülemaailmselt sarnased stereotüübid.

Ell Vahtramäe ettekanne keskendus tänapäeva Eestis populaarseks saanud kinnisväljendi *tädi Maali* stereotüüpilistele tähendusväljadele. Ajakirjanduses ilmunud artiklite, netikommentaaride ja netinimede põhjal ilmnisid kunagi president Lennart Meri kõnepruugist käibeale läinud troobi tänapäevased kasutusala ja funktsioonid.

Tiiu Jaago tegi sissevaate tänapäeva kõrgkooli õppejõuameti tehnilisse köögi-poolde ning tutvustas e-õppega seotud veebikeskkondi ja mehhanisme. Ühtlasi osutas esineja isikliku töökogemuse põhjal probleemidele, nagu nt esitamiskohtade ja -viiside üleküllus, ning vaat-

les veebikursustel õppijate sõnastatud tagasisidet nii kaasõppijatele kui ka kursusele.

Kadri Tüür viis kuulajad kirjandusmuuseumi virtuaalsesse keldrisse (KIVIKE) ja tutvustas suuremahulist haruldaste raamatute ja käsikirjade digiteerimise projekti. Eesti Rahvaluule Arhiivist ja Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist digiteeritakse ja tehakse nii uurijale kui ka laiemale avalikkusele veebiaadressi <http://kivike.kirmus.ee> kaudu kättesaadavaks nende kogude kõige esinduslikum osa: Jakob Hurda rahvaluule kogu, Võnnu pastori Eduard Philipp Körberi käsikirjaline kodulooliste teadete kogu ja Ado Grenzsteini kirjakogu.

Asta Õim esitles eesti fraseologismide elektroonilist alussõnastikku, mida koostajad tähistavad akronüümiga FES. Muljetavaldav *wordnet*-tüüpi teasaurus kujutab endast väljendikogu, kus üle 20 000 väljendi pole organiseeritud mitte tähestikuliselt, vaid mõisteliselt ehk semantiliselt seoseid pidi.

Mare Kõiva ettekanne käsitles valmi loitsuandmebaasi kontekstis lähemalt ühte loitsutekstide ja neid saatvate rituaalide segmenti: koha ja paigaga seotud andmeid.

Meeleoluka ettekande Kihnu saare tantsutraditsioonidest, eeskätt tantsimise olukordadest, tavadest ja olustikust pidas Ingrid Rüütel. Näitematerjal pärines Kihnu tantsude videoantoloogiast, mis sisaldab tantsujäädvustusi ajavahemikust 1931–2009.

Tantsu temaatikat käsitles ka Sille Kapperi stendiettekanne, mis sõlmis elegantselt kokku infotehnoloogia ja tantsufolkloristika. Kihnu tantsude DVD koostajana vahendas autor pärimustantsude audiovisuaalsete jäädvustuste publitseerimise kogemusi ja probleemaatikat.

Konverentsi esimene päev päädis mitme pärimusväljaande esitlusega. Peale Kihnu tantsude videoantoloogia tutvustati Saaremaa rahvalaulude veebikogumikku „Sõit, sõit, sõit Sõrve

poole” (<http://saaremaa.folklore.ee/>) ja Krista Sildoja loodud veebikogumikku eesti rahvapärasesest viulimuusikast (<http://eestiviul.rahvamuusika.ee/>). Elevust pakkus kahe hiljuti ilmunud rahvameditsiiniväljaande tutvustus, mille tegi Piret Paal oma praegusest kodust Saksamaalt, kasutades konverentsi temaatikale kohaselt tänapäeva tehnilisi võimalusi, nimelt Skype'i. Kuulajad said osa nii Piret Paali vastkaitstud doktoriväitekirjast „Written Cancer Narratives – An Ethnomedical Study of Cancer Patients' Thoughts, Emotions and Experiences” kui ka artiklikogumikust „Inimene, tervis ja haigused”.

Teise päeva esimesed ettekanded käsitlesid internetikogukondi. Reet Hiiemäe näitas interneti avatud esoteerikafoorumites toimuvate vestluste põhjal, kuidas foorumikasutajad loovad oma kasutajanimede ja profiilipiltide valiku kaudu virtuaalidentiteeti ning mil määral kasutatakse sealjuures vanema usundi ja mütoloogia motiive. Maili Pilt arutles keskkondade <http://www.perekool.ee> ja <http://www.kodutud.com> foorumite näitel, kuidas väljendub vaadeldavate rühmade kollektiivsus rühmaliikmete omavahelises suhtluses ning kuivõrd on see uurija sisetundest, uurimisteemast ja eesmärkidest lähtuv konstruktsioon.

Mare Kalda viis oma esinemisega kuulajad Tammiku rahaaugumäele, mille kohta on aegade jooksul arhiveeritud rikkalik kogu jutuvariante ja mis on saanud nime legendaarse rahaaugu järgi. Põhiliselt rahaaugumäe juhtumi näitel, kuid ka muude narratiivsete ja virtuaal-geograafiliste näidete varal tekkis arutelu küsimuse ümber, kas kohanimel on lugu sees.

Anneli Baran peatus piltlikkuse rollil fraseologismi mõistmisel. Lustlike visuaalnäidetega illustreeritud ettekanne lahkas muuhulgas ka idiomaatilisi väljendeid, mille sisuplaanis võib esineda reaalses maailmas võimatute sündmuste ja toimingute absurdset kujutamist. Absurdsus seisneb väljen-

dusloogika rikkumises: sõnakomponendid, mis vormiliselt seostuvad kehtivate süntaktiliste reeglite alusel, ei moodusta maailmapildiga haakuvat tähendust ja tulemuseks on oma ebaharilik-kuse tõttu naljakad assotsiatsioonid.

Liisi Laineste ettekanne käsitles Eesti riigiteleviisiooni seriaali „ENSV” loomist ja retseptisiooni, autorite seisukohati, eelkõige aga „ENSV” kvalifitseerumist komöödiasarjaks (või selle ambitsiooni ebaõnnestumist). Tulipunktis olid seriaali ümbritsevas diskussioonis avalduvad arvamused sellest, kuidas põimuvad ja segunevad arusaamad mineviku meenutamisest. Tundub, et nn küpse sotsialismiaja kuvand on huumoris moes, eelkõige meelelahutustööstuses.

Viimasena sai sõna Piret Voolaid, kes heitis paröömilise (fraseoloogilise-vanasõnalise) pilgu Tartu avalikku linnaaruumi ja otsis ütlusfolkloori sellisest kirjalikust kultuuriilmingust nagu gra-

fiti. Ta püüdis otsida vastuseid küsimustele, kas ja kuidas rakendatakse grafitis paröömilist elementi meelsuse, identiteetide, platvormide ja ideede väljendamisel 1) grafitis ehk avalikes paigus (anonüümselt) joonistatus, kriiteldatus ja kirjutatus; 2) rahvusvahelise noorterühmituse Loesje genereeritud posteritekstides, mida on alates 2004. aastast kleebitud Tartu majaseintele, elektrikilpidele, laternapostidele jne (posterikogu aadressil <http://www.loesje.ee>) ning 3) professionaalses disainis (ettevõtte- ja tänavareklaamid jne).

Talvekonverentsi korraldas Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond, päevakava ja ettekannete teesidega võib tutvuda veebiaadressil <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2011/ftk6>. Ettevõtmine sai teoks tänu Eesti Kultuurkapitali ja A. Le Coqi toetusele.

PIRET VOOLAID